

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi poli in velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne verstice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat 14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 11.

V Mariboru 5. junija 1876.

Letnik IV.

Misli in nasveti za sedanje čase.

Kakošni časi pa so zdaj? Kaj govore učitelji? Sem ter tje čujemo učitelja, ki se pohvali, rekoč: „To je dobro sedaj, da dobi učitelj ob mesecih svoje gotove groše, s katerimi more, ako je varčen, že shajati od 1. do 1. — In takih glasov bode večina po Slovenskem, samo v tem si bodo različni, da mnogo učiteljev more predstavljati: „Ako sem silno silno varčen.“ V tej zadevi, t. j. zastran materialnega vprašanja je torej „za silo v redu“, čeravno čujemo nezadovoljne glasove med koroškim, primorskim in kranjskim učiteljstvom, čeravno učitelji enorazrednic težko pogrešajo opravičnih doklad, čeravno je težko starejim štajerskim učiteljem, da velja pri njih 5 = 3. Toda kaj čemo? Za zdaj že moramo poterpeti, za zdaj že moramo biti zadovoljni; kajti vse peticije v tej zadevi na dežele, ki že itak velika bremena nosijo, bile so brezvspešne. —

Kaj pa še govore učitelji? „Krajni šolski sveti ne storé ničesar, ničesar ne kupijo, ničesar ne popravijo, za šolsko obiskovanje se ne brigajo.“ Res je vse to. Pa ako to stvar trezno preišljujemo, ne bomo se temu tako čudili. Sedaj so časi slabi, sedaj so časi brez denarja. Možje v krajnem šolskem svetu ali nemajo vsled premale omike dovolj gorečnosti do šole ali pa jim se je navdušenost za šolo ohladila; kajti oni so sedaj samo za to, da plačujejo in denar za šolo preskerbljuje. Pravice nemajo nikakoršnih več. Do imenovanja učiteljev nemajo nobenega zdatnega upljiva (na Kranjskem je še izjema), pri določevanju učnega jezika se na nje malo kdaj ozira, in tako velja tudi gledé družih želj. Omenimo le zadevo razpisovanja učiteljskih služeb. Prazno učiteljsko službo razpiše okrajni šolski svet, ta pošlje razpise v kolikor časnikov mu drago in kolikorkrat mu drago, a plačati mora razpise krajni šolski svet. Take nepovoljne okoliščine pri splošnem pomanjkanju denarja

ne navdušujejo nikogar. — V zadevi šolskega obiskovanja niso še ukrenile gosposke prave poti. Izkazi šolskih zamud romajo vsakih 14 dni od učiteljev do krajnih in okrajnih šolskih svetov. Med potjo se povsodi obotavljajo po kaka 2—3 tedne; predno se rešijo in starši opominjajo ali celo kaznujejo, traja 2—3 mesece, tako, da so večkrat zamude že komaj več resnične. Ta aparat moral bi se prostejši narediti; mi mislimo, da bi moral šolski voditelj v zadevi opominjevanja in kaznovanja otrok in staršev večjo pravico imeti, in le njega naj bi v izpeljavi kazni podpirala eksikutivna oblast. —

Kakošni glasi so še med učiteljstvom? „Nemščina, nemščina se premalo goji“ tako govoré učitelji, ne, ne, učitelji ne govoré tako, ampak okrajni nadzorniki tako godernjajo neprenehoma. So li opravičene njih pritožbe? Bile bi opravičene, ako bi se nam velevalo: „Namen vaših šol je izurjevanje slovenskih otrok v nemščini, kakor je to veljalo pred novimi postavami.“ Dokler se pa nas tako ne terorizira, podučevali bodemo po naravnem potu, v narodnem jeziku, v katerem se edino z dečo porazumeti moremo. Ako pa šolske gosposke želé, podučujemo tudi v drugem deželnem jeziku kot predmetu po toliko ur na teden, kolikor je mogoče brez velikega zaenarjenja družih važnejših predmetov, t. j. po 1 uro, po 2, po 3, po 4 ure na teden. Ako pa po 5, 6 ali celo 7 ur na teden v nemščini podučujemo, ostajajo nam za materinski jezik samo po 3, 2 ali celo le 1 uro na teden. Bi-li to pa pravično bilo!? — Način, metodo in učno postopanje pri tem predmetu nas pa uči dobra, zdrava pedagogika, nikdar pa ne smejo nam biti merodajalne nekatere nepedagogične „pobožne želje“, ki se glasi: „Nur deutsch mit den (slovenischen) Kindern sprechen.“ — „Da bi le imeli boljših čitank, da bi le dobili že enkrat 3. slovensko berilo!“ Tako zdihujejo slovenski učitelji. Dragi moji, če to premišljujemo, nas skoro misel obide, kakor bi nove šolske postave za slovenske šole ne veljale, kakor da bi slovenskim šolam napredka treba ne bilo, ali pa kakor da naj si slovenske šole z nemškimi knjigami pomagajo. (Da, s to poslednjo mislijo ste pravo zadeli. Ūr.) To, da sedanje šolske gosposke, da sedanja vlada za pospeh slovenske literature kar nič ne stori, ampak da nas skoro ovira, to dela antipatijo tudi do novih šolskih postav. Toda ne vstrašimo se! Vsaj smo tudi brez podpore še krepki, vsaj si lehko nekoliko sami pomagajmo. V zadnjem času smo na dan spravili marsikaj, s čemur moremo napredovati na narodni podlagi. Le čversto se deržimo naše domače reči, domačega jezika, domačega slovstva, domačih prijateljev!

„Vse vse šolske posle strinja že deželni šolski svet.“ Tako se govori. Se ve da. To je sedanji zistem, to zapazimo pri vsch deželnih šolskih svetih. To je centralizem pri šolstvu. Zato

pa tudi okrajni šolski sveti nemajo nič več pravega dela; zato pa tudi nezadovoljstvo pri vseh političnih strankah. Od tod nezadovoljstvo o raznih deželnih šolskih svetih. Pa tega mi predrugačiti ne moremo, zato ne razpravljajmo o tem dalje. Bodo že prišli časi sprvidenja.

Veliko pomanjkljivosti se je torej vrinilo v naše novo urejeno šolstvo. Vseh teh pomanjkljivosti pa učiteljstvo ni krivo. So pa tudi taki zaderžki v napredovanje šolstva, katerih je učiteljstvo samo krivo. Nekaterikrat se namreč žalibog slišati mora, da učiteljstvo samo korektno ne postopa, v tej in oni reči. Posebno pa človeka žali, ako čuje, da se učitelj še celó v moralnem obziru slabo obnaša. Potem se ni čuditi, seveda ne, ako izgublja on sam in šola na veljavi. Da imajo nekateri učitelji svojemu važnemu, imenitnemu stanu še neprimerno vedenje v družabnem življenji, to naj svedoči sledeča sodba učitelja o svojih sodrugih, katera je vzeta iz prijateljskega pisma. To mnenje je sicer pretirano, a nekaj resnice utegne vendar le v njem biti.

„Učitelj biti v sedanjem časi je pač težavna stvar — piše prijatelj — a človek bi še vse prenesel, če bi le imel bolj omikane kolege. A naši učitelji so res večinom premalo otesani, o življenji nejmajo pojma (? Ur.) in torej o pravi odgoji (? Ur.) še manje. Kar je pri njih, hvalevredno je to, da so „paragrafenreiterji“ in vedo postave vendar nekaj zato, da se s tem v družbi ponašajo. (No, iz tega namena se jih ne učé. Ured.) Toda to je vse. Živijo tako v en dan, nič idej, nič duha, vse je mrtvo in le „kapljica jih oživlja in kako obotno se pri tej priliki sklicujejo na slavne može, koji so bili baje vsi pijanci. V družbi vedó le malo ali nič govoriti itd.“

S to obsodbo, ki ni bila nikakor ne za javnost namenjena, se mi sicer le malo vjemamo, in priobčili smo jo samo s tem namenom, da bi gg. učitelji premišljevali in preiskavali, ali ni nekoliko istine v njej. A ker to po našem sicer nemerodajalnem mnenji utegne biti, zato moramo pač apelirati na ves učiteljski stan, da nam je korakati naprej, ne samo v šoli, ne samo v svojem znanstvenem izobraževanju, ne samo gledé združevanja v društvu, ampak tudi v socialnem življenji moramo stati poleg neomadeževanih duhovnikov, uradnikov in drugih omikancev. Pred vsem pa naj bode življenje učiteljevo čisto moralno, moralčne zmote posameznih učiteljev delajo sramoto vsemu učiteljstvu! — Te besede utegnejo morda pri kolegih naših veliko nevoljo izbuditi, nam se je tudi pero protivilo, ko smo jih pisali: toda kot odkritoserčni prijatelj slovenskega učiteljstva ne moremo si kaj, da ne bi mu dajali takošnih svetov, kakoršnih nam vest velevala. Kajti nam posebno mora veljati izrek slavnega Sokrata: „Spoznavaj samega sebe!“

Jana Amosa Komenskega Informatorium šole materinske.

(Dalje.)

Poglavje X.

Kako se ima mladina napeljevati v pobožnost.

Ne veseli se otrok, ako nije strahu božjega pri njih. Bolje je umreti brez otrok, nego imeti brezbožne otroke, pravi modri Sirah (16, 1). Naj torej starši skerbijo največ za to, da bi svoje otroke napeljevali na pravo notranjo pobožnost, brez ktere so znanosti in umetnosti več na škodo, nego na korist; tako kakor so nož, meč, sekira v roki norca tem nevarnejši, čem ostrejši so.

Pri otrocih moremo sicer v prvem in drugem letu le malo storiti zavoljo prenežnega njihovega razuma, razun tega, kar Bog pri njih po prirojenji in po svoji milosti stori; moremo je pa vendar napeljevati v pobožnost; kajti naša dolžnost je, pomagati Bogu in prirojenji, kolikor v začetku zamoremo.

Ne moremo sicer nevrojenih otrok učiti pobožnosti, in položiti v njih podlago pobožnosti, kedar je z molitvami in kerstom Jezusu Kristusu priporočujemo in kedar jim sv. Duha kot notranjega in večnega vodnika in učitelja izprosimo.

Naj tedaj starši molijo Boga za blagoslov, kedar spoznajo, da je Bog s plodom života obdarovati hoče, ker sv. pismo pravi, da tisti, ki ima biti sveti, se precej oddeli od maternega telesa in se posveti. (Jen. 1, 5. Pslm. 22, 11. Is. 49, 1.) Noseča mati naj vsaki den z očetom neprenehoma Boga moli in čas svoje nosečnosti naj v pobožnosti preživi, da bi njen otrok precej pod njenim srcem se začel v strahu božjem razvijati.

Kedar pa Bog svoj dar iz temote pripelje na svitlobo, dolžni so starši (kakor neki pobožni theolog pravi) tega novega gosta sveta poljubiti na čast božje roke, ktera je pri delu pomagala. Kajti to je dognana reč, kakor je neka modra mati rekla, da mi ne vemo, kako se otroci v životu našem pričenjajo, niti jim ne dajamo življenja in duha, niti ne naredimo prvega njihovega vredovanja, ampak stvarnik nareja družino ljudi (3. Machb. 7. 22.). Če pa starši vidijo, da je otrok živ in zdrav, da ima cele nepokvarjene ude, imajo se precej svojemu daritelju ponižno zahvaliti in njega prositi, da bi otroka z angeljem varhom varoval nesreče in njemu svojega nebeškega blagoslova podeliti blagovolil.

Po tem naj skerbé, da bi otroka, ktereга je jim Bog dal, zopet Bogu darovali in to v svetem kerstu; naj Boga prosijo,

da bi to, kar je vstvariti blagovolil, blagovolil tudi v Kristusu zveličati, in da bi njemu dal sv. Duha kot vodnika do zveličanja in s tem poterdil v njem svojo milost; naj tudi obljubijo, da ako dá Bog njihovemu otroku življenje, hočejo njega od posvetnih reči odvracati in samo do slave božje ga voditi. Tako je storila Ana, ktera je svojega sina Samuela priporočila Bogu z molitvami in siser pred spočetjem, po spočetji in tudi po porodu, in Bog je uslišal njeno molitvo in ga blagoslovil. Kajti nasprotuje božji milosti, da bi to od sebe odvracala, kar se mu s takošno gorečnostjo daruje; nasprotno temu pa, kedar so čeravno pobožni starši v tej zadevi malomarni, daje jim Bog tudi nemarne popačene otroke, da bi spoznali, da so dobri otroci le njegovi darovi.

V resnici naj se otroci začnejo napeljevati v pobožnost v drugem letu, kedar se pričjenja razum pokazovati, in kakor se cvetlica iz popka razvija, tako naj začinjajo otroci razlikovati reči; pri tem se jim tudi razvezuje jezik in začnejo izgovarjati razumljive besede, ravno tako, kakor se jim noge na hojo privajajo. Zatorej takrat je že čas, da se otroci vadijo, se ve da le počasi in mirno kakor pri igri.

I. Kedar torej starejši Boga molijo, ali pred obedom ali po obedu pojejo, naj se navadijo otroci mirno sedeti ali stati, roke zložiti in mirno je deržati; na to se jako lahko navadijo, če jim sami na sebi lepi izgled pokažemo; in jim pri tej priliki roke zložimo in na kratek čas poderžimo.

II. Da bi iz njihovih ust začinjala hvala božja, naj se nauče klečati na kolenih, skleniti roke, gledati gor in izgovarjati sledečo kratko molitvo: „Jagnje božje, Jezus Kristus, usmili se nas! Amen.“ In kedar so se to naučili, naj se vzame „Oče naš“ — pa ne na enkrat celi, ampak samo le prva prošnja; to naj moli otrok dvakrat vsaki den rano in na večer celi teden ali dalje (to pa je dolžnost pametne pestunje, da vsakikrat z otrokom najprvle malo Boga moli, kadarkoli otrok zahteva jesti); kedar pa se je naučil otrok za teden ali za dva tedna prvo prošnjo, naj se uči drugo in pristavi k pervej zôpet po dva tedna; potem tretjo in tako naprej do kraja. Bode to lože, nego kakor nekteri storé, da učijo otroka celi „Oče naš“ na enkrat; to terpi dve ali tri leta in slednjič ga otrok še poredoma ne zna.

III. More se jim tudi nekikrat pokazati v nebo, da je tam Bog, da bi otroci zastopili, zakaj pri molitvi kvišku gledamo.

(Dalje prih.)

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliezka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Stari vek.

IX. Rimljani.

(Dalje)

§ 55. Drugo trivladje.

Umor Cezarja je vse ljudstvo vznemirilo, sežgalo je bilo senatsko poslopje, v katerem je bil Cezar umorjen. Vsi njegovi morilec bi bili pobiti, ako bi ne bili iz mesta pobegnili. Julij Cezarjev dedič je bil Oktavij, unuk njegove sestre, takrat še le 18 let star.

Med tem časom si je bil najvišjo oblast pridobil konzul Antonij. Kar pride Oktavij v Rim; ta se je bil po svoji pohlevnosti senatu in po svoji radodarnosti pa ljudstvu prikupil. Na prigovarjanje Cicerona je bil prevzetni Antonij od senata za sovražnika republike spoznan in Oktavij mu je s konzuloma vojsko napovedal. Bil je premagan, pa tudi oba konzula sta padla v boju in Oktavij je sam ostal na čelu vlade.

Podal se je s svojo vojsko proti Rimu, kjer je bil za konzulai zvoljen. Antonija ni več napadal, marveč se ž njim in z Lepidom, namestnikom Galije, združil zoper republikansko stranko. Zveza teh treh mož je bilo drugo trivladje (43. l. pr. Kr.) Začeli so neusmiljeno preganjati svoje nasprotnike; bilo je tako morenje po Rimu, kakor v strašnih dnevih prve notranje vojske. V tem času je bil tudi plemeniti Ciceron umorjen.

Na to sta šla Oktavij in Antonij v Macedonijo zoper republikanca Kasa in Bruta, ki sta bila v bitki pri Filipih tudi premagana in se sama umorila. S to vojsko je bila republika popolnem ukončana.

Zmagovalna triumira (Oktavij in Antonij) sta Lepida kar odstranila in se sama rimske provincije med seboj razdelila. Oktavij je dobil zahodne, Antonij izhodne provincije.

Med tem ko se je Antonij na dvoru egiptovskem pri kraljici Kleopatri kratkočasil in tej še nekoliko rimskih provincij v Aziji podaril, delal je Oktavij na to, da vso oblast in gospodstvo v svoje roke dobi. Kleopatri je Rimu vojsko napovedal in Antonij je bil odstavljen. Vojskovodja Agripa je dobil namreč bitko pri predgorju Aktiju (31. l. pr. Kr.), iz katere sta se Antonij in Kleopatra še pred koncem potegnili. Oktavij si je podvergel Sirijo in napadel tudi Egipt. Antonij se je nabodel na meč, Kleopatra pa si je zavdala. Egipt postane rimska provincija. Oktavij bil je zdaj sam vladar neznano velike države in senat ga je imenoval Avgusta, t. j. posvečenega.

§ 56. Cesar Avgust.

Oktavij se je imenoval po svojem starem stricu Cezar, od tod slovensko ime cesar, nemško pa Kaiser, ki izvira od gerškega kaisar (cezar). Svojo oblast je rabil za ohranjenje miru, vladal je z modrostjo in zmernostjo in pospeševal je znanosti in umetnosti. V tem so ga podpirali mecenji. V tem času so živeli pesniki Virgil, Horac in Ovid in zgodovinarja Salust in Livij. Vojskoval se je le takrat, kedar je bil prisiljen, in sicer ne zavaljo novih pridobitev, ampak zavaljo tega, da bi obvaroval napadov meje svojega velikega cesarstva, ki je segalo od Donave do puščave Sahare in od Evfrata do Gibraltarja, ter je 130 milijonov stanovalcev štelo. Težavno vojsko so imeli Rimljani z Nemci ali Germani. Ker so ti renske provincije napadali, poslal je Avg. Druza v te kraje. Njegov brat Tiberij je nadaljeval boj proti njim in naposled premagal zahodnje Nemško. Ker je pa rimski vojskovodja Var Nemce terdo tlačil, z davkami hudo obloževal in latinski jezik, rimske navade in šege pri njih vpeljati hotel, so se ti pod vodstvom Arnimija (Hermana), kneza keruzkovskega uperli. Ta je s svojo zaroto obdal Vara v Tevtonskem lesu in ga popolnem pobil. Avgust, zvedši to strašno izgubo, je obupljivo zaklical: Var, verni mi moje legije. V svoji rodovini Avgust ni bil srečen. Za svojega dediča je postavil Tiberija, umrl je v 76. letu. Pod njegovo vlado je bil rojen Jezus Kristus.

§ 57 Germani.

Germani so stanovali ob Reni in Donavi, severno do Severnega in Vzhodnega morja. Razdeljeni so bili na več rodov, imeli pa so skupni jezik in vero, skupne navade in šege. Vsak rod je imel posebno državo, pa tudi več rodov je v zvezo stopilo. Države so razpadale na okraje (Gaue). V vojskinih časih so si izmed hrabrih mož izbrali „vojvodo“ (Herzog).

Glavno opravilo Germanov je bil boj in lov. German je z dvajsetim letom dobil orožje, a ga potem nikoli ni več odložil. Ljubil je pa tudi lov, saj je pa bilo po nemških gozdih obilo divjačine, posebno turrov. Germani so častili prvotno naravne moči za bogove. Največji bog jim je bil Vuotan. Bil je tudi bog zmage, ki je v boju padle v nebesa (Wal-Halla) sprejemal. Njegov sin je Donar, bog nevihte. Četertek (Donnerstag) ima ime po njem. Boginje nemške so bile: Herta, Fraja, Holda in človeštvu sovražna boginja pa Hellia, odtod Hölle (pekcl). Germani so verovali na pritlikovce (Zwerge), ki v gorah stanujejo, na hudobne duhove (Kobolde), na velikane (Riesen) itd.

§ 58. Cesarji iz avgustove hiše.

Tiberij, naslednik Avgustov, je bil grozoviten mož. Pod njegovim vladanjem je bil zveličar križan.

Tudi njegovi nasledniki so bili neusmiljeni trinogi. Posebno se je odlikoval Nero. On je ukazal umoriti svojega brata, svojo ženo, svojo mater, svojega učitelja Seneko in tisoč najplemenitejših Rimljanov. Po takih grozovitnostih se je začel sam razkazovati kot igralec na citre, kot pevec in gledališčini igralec. Tudi najimeitnejšim senatorjem in vitezom je ukazoval v glediščih igrati.

On je bil menda prouzročil devetdnevni požar v Rimu, da bi se bil lepše mesto potem sezidal. Krivdo pa je obračal na kristjane, katere je strašno preganjati ukazal. Na vse le mogoče neusmiljene načine jih je mučil. Za njega sta umerla mučeniško smert tudi apostla Peter in Pavl.

Naposled so se vendar spuntali zoper trinoga; zbežal je, in ko je videl, da se ne more več rešiti, dal se je od sužnja prebosti. Umerl je z besedami: „Kak umetnik zdaj umerje!“

§ 59. Doba dobrih cesarjev.

Vredni cesar je bil Vespazijan. On je skerbel za postavni red in olepševal Rim. Pod njegovo vlado je njegov sin Tit premagal in ukončal Jeruzalem (70 l. pr. Kr.)

Njemu je sledil Tit, plemenit knez, čegar dobrota serca je bila sploh znana pri Rimljanih. Njemu je bil zgubljen vsak dan, kadar ni nič dobrega storil. V tem času je ognjenik Vezuv ukončal mesti Pompej in Herkulan.

Tudi njegov naslednik, Trajan, je dobro vladal. Bil je tako izverstnih lastnosti, da so ga „najboljšega“ imenovali. Skerbel za omikovalne zavode in za olepševanje mesta. Zmagal je bil Dacijo (sedanjo Rumunijo in Erdeljsko) in zmagoval je v Aziji. Njemu v čast je bil postavljen steber.

Njegov naslednik Hadrijan je ljubil mir. Temu je sledil Antonij Pij, t. j. pobožni, bil je plemenit človek, ki je blagotvorno vladal in bil kot oče domovine spoštovan.

Temu je pa sledil Mark Avrelij, s pridevkom „filozof.“ Živel je kakor zasebnik, pa za uboge storil prav veliko. Imel je vojsko z Markomani, narodom na južnem Nemškem. Umerl je v Vindoboni, denašnjem Dunaju.

§ 60. Propad rimskega cesarstva.

Za Markom Avrelijem začeli so se slabi časi. Vladali so slabi cesarji in popačenost ljudstva je rastla vedno bolj in bolj. Cezarska osebna straža, pretorijanci, so poljubno cesarje imenovali in odstavljali. Deržava se je svojemu prepadu približevala. Kristijani so bili še vedno hudo preganjani. Naposled je zasedel prestol Konstantin Veliki (224 p. Kr.) Njegov oče je bil pagan, njegova mati Helena pa že kristjana, ki je tudi med svetnice sprejeta bila. Kerščanstvo je on pospeševal, ga razglasil za državno vero in se dal pred smertjo še

sam kerstiti. Svoj vladarski sedež je prestavil iz Rima v Bizane (Carigrad), ki se je po njem Konstantinopol imenoval. Svoje cesarstvo je razdelil med štiri sinove, toda te posamezne dele je kmalo eden zopet v celoto združil. Stalna delitev je pa nastala po cesarju Teodoziju (394). Zapustil je sinu Honoriju večerno (zahodno) cesarstvo z glavnim mestom Rimom, sinu Arkadiju pa izhodni del z glavnim mestom Carigradom. Ta delitev rimskega cesarstva pa je bila vzrok, da se meje ob Donavi niso mogle več braniti proti napadajočim severnim narodom. (Dalje prih.)

Aleksander veliki.

(Zgodovinska slika, spisal Dr. J. Lukas. — Metodično obdelal Tone Brezovnik.

(Dalje).

Na zapadnej strani Egipta v libijskej puščavi, delu velike saharške puščave, ležal je na zeleni, s senčnatimi palmami in oljkami obraščeni in dobro z vodo preskerbljeni planjavi Amonium (današnja Sivah). Tu je stalo svetišče Jupitra Amona. Svečeniki tega boga bili so, nalik delfičkim, prorokovalci prihodnosti. Aleksander poda se na trudapolno pot tje. Po preteku štirih dnij doseže oazo, dospje do v senčnatem gaju postavljenega svetišča ter daruje. Svečeniki pozdravijo ga kot „sina Amonovega.“ Aleksander si je to želel. Hotel je od svojih podložnih kot višje bitje češčen biti in tako se mora tembolj slušati.

V spomladi 331. verne se Aleksander v Azijo, kajti premagani Darij začel se je zopet oroževati, imevši pri Gavgameli (ne daleč od Ninive) vélikansko vojsko pripravljeno. Na severni strani Ninive prebrodi Aleksander Tigris, ter počiva dva dnij. Sovražnik bil je v bližini. Potem pa se verže na čelu svojih novo okrepčanih čet zmage gotov na mnogobrojnejšo armado perzijansko, ter jo s svojim umnim vojevanjem popolnoma premaga. Ta zmaga pri Gavgameli (okt. mes. 331) storila je Aleksandra vladarja cele perzijanske monarhije.

Brez ovir gre Aleksander dalje. Najpervlje v Babilon, čegar čudapolnim zidanju (stavbam) se dosta načuditi nij mogel. Dalje se poda v glavno perzijansko mesto Suza*) in potem v Perzepolj.*) Povsod našel je neizmerne zaklade nakopičene. V Perzepolju potrebovali so 20.000 mul in 5000 vebljodov, da so najdeno zlato pretvorili. Nesrečni Darij pa je iz ene provincije v drugo bežal. Na begu, pri kaspiskem morju ležeči deželi

*) Suza in Perzepolj bili ste slavni perzijanski mesti, dandanes so le še razvaline. Suza, rimski sedež perzijanskih kraljev, ležala je na zapadnej strani današnjega Šuster na nekem pritoku Tigrisa. Perzepolj na severnej strani sedanjega Širas v Perziji. Ne daleč od tod bilo je mesto Pasargade, kjer je bil Kirov (Cir) pokopan. Pokopališče poznejih perzijanskih kraljev bilo je mesto Perzepolj.

dospevshega Darija vjel je eden njegovih namestnikov. Aleksander začne še bolj hitro za njim pritiskati, hoteč ga nezvestemu namestniku odvzeti. Izdajalec, bližajoče se zasledovalce čuteč, zabode svojega kralja parkrati, ter zbeži s svojimi na berzih konjih. Aleksandrovi konjiki našli so smertno ranjenega, s kervjo politega v zadnjih zdihljajih. Ko je Aleksander sam prijahal, bil je Darij že mertev. Ovi razgerne svoj plašč čez-nj ter ga da v Perzepolj prepeljati, kjer so ga v kraljevo rako pokopali (330).

Aleksander hiti zdaj na čelu svoje vojske od mesta do mesta ter si podverže v prihodnjih dveh letih vse med kaspiskim in perzijanskem morjem in med rekami Jaksartes (sedaj Amu Daria) in Indu ležeče dežele. Vojaki njegovi razdeljevaje si bogati plen med seboj, bili so začetkom dobrovoljni. Pa kmalo se njih mišljenje preoberne. Postali so nejevoljni, ter so glasno godernjali. Zdelo se jim je, da jih njih kralj ne ceni več. Kralj nij bil več Makedonec, ne Perzijan. Oženi se s Perzijanko, oblači se kot Perzijan, ter tirja celó, ka naj njegovi ljudje po vzhodni šegi pred njimi na kolena padajo. Bil je kot perzijanski kralj čisto prevzeten in ljut. Čislal je tudi laskanje.

Pri nekem obedu so laskavci Aleksandra, vže močno vinjenega, zeló hvalili. Herakla, terdili so, prekosal je vže sè svojimi deli, ter je vže v življenji božje časti vreden. Isti Klit pa, ki je na Graniku mlademu kralju življenje rešil, bil je vže dolgo na tem oboževanju nejevoljen, ter je sedaj to očitno izjavil. Čini Aleksandra nijso ne tako veliki, kot jih proglašajo, barem jih nij sam doveršil, nego je večjidelj delo Makedoncev. Pri razburjenosti pivecv postal je prepir zmiraj silnejši in Aleksander sam se ga je udeležil. Klit začel je delo Filipovo, kraljevskega očeta, bolj čislati nego sinovo, rekoč s povzdignjenim glasom: „Ne vabi prihodnje proste može na obed, nego barbare in sužnje, ki bodo tvoje obleke rob in pas molili.“ Razvnet o tem zasramovanju odskoči Aleksander, ter zgrabi za orožje; a njegovi prijatelji so mu je skrili, razsajajočega Klita pa ven peljali. V kratkem pride ta pri drugih vratih noter, ter svoje roganje iz nova prične. Aleksander zdere necemu stražočemu Makedoncu sulico iz roke, ter jo protj vojvodu Klit-u zažene, da se ta v kervi zgrudi. Bil je to nagel čin, ki zasluži najostrejše graje. Aleksander sam je to dobro občutil. Ko se je zopet zavel, plane čisto obupan na umorjenega. Tri dni bil je potem brez hrane v svoji celici, ter je stoperv od prijateljev pregovorjen njo zapustil. Nova vojna ga je kmalo razmislila.

Bilo je spomladi 327., ko je Aleksander sè svojo vojsko 100.000 mož turansko planoto zapustivši čez Paropamis (Hindukuš) v dolini Kabul-a (Kophen) in Juda se podal. Velika ovira bile so mu poti in ljudstva, hoteča mu pot zapreti. Zmagovalno hruje naprej, kajti slišal je, da onkrajs Inda je neka cvetoča

država. Je ista Indija, koja še danes radi jake rodovitosti in naravnih bogastev vse občuduje in koje so si evropski narodi, zlasti Angleži, véliko podjarmovali. Res se mu posreči, neke na Indu in njegovih pritokih bivajoče kneze in narode premagati. Ko je še kanil, dalje proti vzhodu iti, da bi (po njegovi misli) na konec sveta dospel, vperli so se mu makadonski vojaki. Bili so vtrujeni in nejevoljni, eno ljudstvo za drugim napadati. Hrepeneli so po domovini, od koje so več kot 600 milij oddaljeni bili. Aleksander hotel jih je opačiti. Zahman! Zapre se dva dnij v svoj šotor. Pa volja armade bila je nevpogljiva. Tu pa je svečenik iz zadrege pomagal. Javil je, da so darila slabih znamenj za vojsko po zimi tega leta. Tako se je Aleksander brez kratenje veljave svoje lahko vojski (armadi) udal.

(Dalje prib.)

Dopisi.

Iz Kopra. O premeščeni slov. oddelka naše preparandije se mnogo govori in piše. Bog daj, da bi se tudi vresničilo. Tukaj zares ni obstoja za Slovence. Ne gledé na to, da je tukaj vse tako presneto drago (stanovanja ne dobiš spod 18 for. na mesec), še v šoli nemamo potrebnih učnih pripomočkov, kateri so tako potrebni pri poduku. Fizikalčnih aparatov do sedaj nismo nič imeli; sedaj so nekateri prišli iz bivše tržačke preparandije. Tudi kmetijskih aparatov tu nič nij, učimo se le vse teoretično, praktično ne moremo, ker nemamo niti polja, niti pluga, niti modelov, z eno besedo: nič. Ali more biti na tak način poduk uspešen. Dvovim. Pedagogični rek, da brezi nagledovanij nij predstavljanj, ako pa predstavljanja nijso jasna, onda so nejasni tudi pojmi in krivo vse mišljenje in govorjenje, najde svojo potrditev tudi tukaj.

Slovenska vadnica šteje tu celih 5 otrok, katere podučuje g. Poniž. 2., 3. in 4. slov. razreda nij. Namesto, da bi se hodili pripravniki III. leta sedaj, v drugem tečaju vadit v 3. in 4. razred, morajo zmerom le v prvi pri petorici teh ubogih poluslovenskih otrok tičati; kaj pa sloven. pripravniki s četrtega leta, kje menite, da prakso delajo. Neverjetno ali vendar resnično: V 3. in 4ti laški razred hodijo prakso delat. Ali je to muka, posebno za onega kandidata, kateremu italijanščina ne teče! Kako mu more biti pri srcu ko vidí, kako se mu „kapodisterski poglavci“ smijó, ker italijanščino lomi? Po tem takem izgube otroci vse štovanje do kandidatov, ker si mislijo: o moj Bog, kak učitelj, še govoriti ne zna!

Pa ker ravno omenjam štovanja otrok do pripravnikov, naj omenim še to: Dokler se bodo jemali na učiteljišče taki kandidati, ki so po svojem telesnem, kakor tudi po svojem duševnem razvitku še otroci, nij se nadejati, da bodo učenci pripravnike štovali. Ako pridite v I. razred tukajšnjega učiteljišča, najdete skoro še same otroke! *) Iz šolo idoče, boste je smatrali za vadniške učence in vendar kandidati so! In ti so tudi v

*) Za štiri leta bodo pa mladi možje; pomislite, da učiteljev manjka!

vsem svojem dejanji zelo otročji. Ne morem si kaj, da ne bi omenil tukaj nekega dogodjaja. Enkrat grem sè svojem prijateljem malo sprehajat se. Prišedši na kopersko molo zagledam trojico otrok (ne morem jih drugače imenovati), ki so baš bili počepnili in jeli nekoje krogeljice iz žepov jemati. „Kaj misliš“, pravi moj prijatelj, „na kaj se ti ljudje pripravljajo?“ „Ej hudirja, na kaj nek“, mu jaz odgovorim, „saj vidiš, pripravljajo se na to, da bodo v „tik“ igrali (krogeljice igrali).“ „Zmotil si se“, dé moj prijatelj, udarivši v smeh, „ti ljudje se pripravljajo na učiteljstvo, saj so naši kolege, učiteljski kandidati!“ Stvari nij treba nobenega komentara. V tem stoletji, v stoletji napredke in omike utegnemo priti tako daleč, da se bodo sprejemali v preparandije otroci, imajoči še „lesenega konjička“ doma. —

Dovolj teh jeremijad. Drugo leto se bo stvar znabitiboljšala, če bomo v Gorici. Goriški in poreški deželni zbor sta prošnjo vložila do vlade, da preparandijo zopet premesti v Gorico. Živimo toraj v upanji, samo, da bi se ne vresničil italijanski pregovor: Chi vive sperando, more — ali pa izrek mojega prijatelja, da „deželni zbori obračajo, vlada pa oberne.“ —

Iz Ptuja. Zborovanja 6. majnika se je udeležilo 18 učiteljev in 3 učiteljice.

Dnevni red je obsegal prečitanje protokola od aprila, rešenje dopisov, „nadaljevanje domovinske geografije“ po g. Robiču in govor g. Romiča „o zedinjenju naravskih moči“ in naznanilo došlih predmetov.

Pred sejo priporoča gosp. Robič družabnikom Lapajnetov „kratek opis Kranjske, Koroške Štajerske in Primorja“.

Pismo g. Lapajné-ta v zadevi jesenskega zborovanja „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ se izroči voljenemu odboru (gg. Možina, Kocmut in Robič) v posvetovanje in v poročilo.

Govor g. Robiča je takrat obsegal šolo in bližnjo okolico (mesto). Vse je poročevalc jako mično razpravljaj. Hvala mu!

V govoru gospoda Romiča zapazili smo jedernato znanost v naravoznanskih učenostih.

Govoril je o neizmernih napredkih strojev, kemičnih in fizikalnih, dokazoval njih upljiv na praktično življenje itd. Soznanil nas je z mnenjem in teorijo angleškega fizikarja Maxwell'a, ter razlagal magnetične prikazni z nekaterimi podobami na tabli. Obljubil je nadaljevati, kar se je hvaležno sprejelo.

Z veseljem objavljam, da se naše društvo v navdušenosti za zborovanja in prednašanja okrepuje.

Samo nekateri učitelji (?) še spé polhovo spanje in čakajo zrelih hrušek. Če se ne bodo skoraj zdramili, naši bodo namesto sadja — samo peceljne!

Iz Šmarja pri Jelšovcu. Zadnjikrat je zborovalo naše društvo 4 t. m. v lemberškem tergu. A pred tem smo imeli letos uže dva zbora v Šmarji, o kojih, dovolite mi, naj Vam danes tukaj poročam.

Za predsednika bil je zopet voljen Franc Jurkovič. Referiralo se je mej drugim o vprašanju: „Ali naj se „Exercir-Reglement“ v narodnej

šoli vpelje“, o Weiss-ovih pevskih vajah, ter predavalo o sadje- in vino-reji ter o Darvinizmu.

Uboga šola, kaj moraš terpeti, vsak stan bi rad gospodoval nad teboj, ne oziraje se na pedagogična načela! Zdravnik tirja, da učiš zdravilstvo, jurist ti vriva §§§, zgodovinar zgodovino, prirodoznanec prirodoznanstvo, kmet nič drugega, nego kmetijstvo in zdaj se je celo še vojaški „frak“ oglasil, ter želi, da vzameš med svoje predmete „Exercir-Reglement“, po katerem imaš učiti deco rednosti, ter pripravljati domovini dobrih vojakov. Da tako misel more izgovoriti človek, ki niti duha narodne šole ne pozna, še manj pa ve, da se v njej uči tudi životovanje. Učitelji imamo druge pripomočke, s kojimi vadimo deco rednosti. Če je naša domovina v nevarnosti, je ne bo rešil vojaški frak, temuč domoljubje, in baš tega učimo deco in vojakov, ker ni dosti, da se oni svojih predpostavljenih bojé, temuč jih morajo tudi ljubiti. Dajte vsakemu narodu svoje pravice ter izpodite one, ki trobijo v rog tujih držav in nij vam treba Exercir-Reglement v narodne šole vtikati. — Na ta način bilo je rešeno zgorej omenjeno vprašanje.

Baš tako smo overgli Weiss-ove pevske vaje po številkah. S tem sklepom se pa nismo prehiteli, ker Weiss-ove pevske vaje uže čez 1 leto poznamo. O svojem času o tem več.

O ostalih govorih ne morem nič kaj važnega poročati, a omeniti moram, da so bili jedernati ter od poslušalcev radostno sprejeti.

Kljubu denarnej krizi, ki si je vrinila tudi med nas učitelje šmarškega okraja *) ter kljubu političnim zmotnjavam, ki tarejo vsakega černo-rumenega državljana, ne omagajmo, temuč marljivo se zbirajmo pri društvenih zborih, kakor nas je predsednik pri zadnjem zboru spodbujal, da laglje zadostujemo terjatvam sedajnosti.

Prihodnji zbor bode 6. julija v Šmarji.

Iz logaškega okraja. 15. maja. V „Slov. učitelju“ še nijsem čital poročila o našem okrajnem učiteljskem zboru, ki je bil 6. in 7. marca. Tudi jaz ne mislim poročati natančneje. Omenim naj le predlog, naj se sl. d. š. svét naprosi, da odpravi nepostavno in nepedagogično podučevanje religije v poletnem semestru. Pri nas namreč gg. duhovni v zimskem semestru oni dve uri, koje ste odmerjeni religiji, ne izpolnujejo redno. Po leti pa hoté religijo podučevati vsaki dan po dve uri. Od 8.—10. ure imamo torej šolo in od 10—12 je religija. Popoldne je pa zopet od 1—3 šola. Vsak pameten človek sprevidi, da je to mučenje detce. To mučenje vpljuje slabo na napredek in na šolsko obiskovanje. Poleg tega pa prihajajo k tem podučevanju tudi otroci, ki šolo nikedar videli nijso. Neodgojeni in nevajeni reda upljivujejo jako slabo na šolsko deco. To napako smo hoteli odverniti. Upanja pa nimam veliko, da se ta stvar še tako hitro reši v prid šolstva.

Sklenili smo tudi raznih novin in knjig pedagogičnega soderžaja naročiti si za našo okr. knjižnico.

V dotični odbor so bili voljeni večinom prejšnji gospodje. A do danes se še odbor ni konstituiral. Prejšnji predsednik, menda ne misli

*) Dobili smo o tem dopis, ki ga prihodnjič priobčimo. Ur.

drugemu izročiti svojega posla. Naš in knjižnice blagor pa zahteva, da protestiramo zoper tako ravnanje in pozovemo odbor, naj se pametno konstituira in nam skorej jame pošiljati novine, za koje smo se izrekli. Sapienti sat.

Slovstvo.

(Avgust Deckerjeva (nemška) Fizika in Kemija) za narodne in meščanske šole, ki je med avstrijskem učiteljstvom mnogo razširjena in od ministerstva že v 5. natisu odobrena, pride tudi v slovenskem jeziku pri Karolu Geroldu na Dunaju na svetlo.

Šolske novice in drobtine.

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) V seji 4. maja je deželni šolski svet odločil, da naj se o prošnjah učiteljev za vračunjevanje vojaških službenih let v pokojnino le takrat razsojuje, kedar se obravnava djansko vpokojevanje dotičnega prositelja. — Šola v Gornjem gradu se je v dvorazrednico razširila.

(Koroški pedagogi — strašni germanizatorji.) Koroški deželni šolski svet zopet in zopet ukazuje ponemčevanje slovenskih šol. Slovenski jezik dovoljuje, da se sme učitelj njega posluževati, a nemščina pa se mora učiti začetkoma kot predmet, pozneje kolikor mogoče kot učni jezik, a v zadnjih letih mora biti tudi nemščina (NB. v slovenki šoli tudi) učni jezik. Tako se je dekretiralo že pred večimi leti slovenskim šolam v celovškem, beljaškem in šmohorskem okraju, a letos tudi slov. šolam v velikovskem okraju, dasiravno so se učitelji sami v poslednjem okraju s pedagogičnega stališča temu upirali in prosili, naj se v prvih 4 letih samo materinski jezik rabi. Toda modri pedagogi, recte ponemčevalci v deželnem šolskem svetu so odgovorili: Der anfängliche Unterricht ist mit **Zuhilfnahme** (zakaj niso rekli iz milosti) der slovenischen Sprache zu ertheilen; mit der Erlernung der deutschen Sprache ist schon im ersten (!) Schuljahre zu beginnen und die deutsche Sprache hat als Unterrichtssprache einzutreten, sobald das genügende Verständniss hiefür vorausgesetzt werden kann.

(Iz Gorice) se je „Nov.“ pisalo, da je mestno starešinstvo dovolilo 5—6000 gld. za zidarije (ali kar bodi) v podporo vladi, če prestavi slov. ital. učiteljišče iz Kopra nazaj v Gorico. S tem je mestni zastop podprl dotični sklep deželnega zbora. — Za zidanje novega poslopja za žensko učiteljišče je vzeto v državni preudarek za leto 1877 — 90.000 gld. Pri učiteljskih preskušnjah v mesecu maju sta dostala 2 učitelja preskušnjo (eden za meščanske eden za ljudske šole). Izpit ste delali tudi 2 učiteljici.

(Iz Materije v Istri) se nam piše: Naša učilna se bode v 1. ali 2. plačilni razred povzdignila. Sl. Zemeljski šolski svet je podaril naši šoli zemljevide: Evropo, Avstrijo, polute; globus, telurij, nazorni nauk — s hervatskim tekstom; razen tega fizikalne in kemične aparate, table o anatomiji človeka, risanske uzore i. t. d. Živelo!

(Vabilo.) Učiteljsko društvo za okraje Kozjé, Sevnico in Brežice bo imelo v četrtek dne 8. junija v Rajhenburgu zbor, pri katerem pridejo razum navadnih objavil zaostala prednašanja na versto.

(Vabilo.) Ljutomersko okrajno učiteljsko društvo napravi na binkoštni torek pri sv. Jurju na Ščavnici ob 10. uri dopoldne v šolskem poslopji zbor s sledečim dnevnim redom: 1) Nagovor pervosednika; 2) go-

vor o risanju; 3) govor o slovnici v narodni šoli; 4) nasvetovanje vprašanj za občni zbor „Lehrerbunda“ v Celji; 5) volitev novega odbora. Ujjudno se vabijo vsi učitelji, ljutomerskega in bližnjih okrajev (g. radgonskega, sv. lenartskega i dr.) Odbor.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Učiteljska služba v Kočah (3razr. š. okr. mariborski) s 550 gld. in stan. do 10. jun. na kr. š. svet.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Kranjskem: Gospodična Fer. Drašler, (kand.), začasna učiteljica na Verhniki; g. Jak. Zupan, učitelj v Kamnigorici, je umrl.

Na Goriškem: Gospod Blažo Pernišek (iz Materije v Istri), učitelj v Barki.

V Pragi v založbi Felkl-na in sina (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

3—12

Nove risanke

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, četverta ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za slovenske šole jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in **Fr. Dubois**
v Ljubljani, v Ljutomeru.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospode šolske ravnatelje in učitelje na naše, izverstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemeljske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v slovenskem, hervatskem in serbskem jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je o svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

 Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

Felkl in sina
tergovina s papirjem v Pragi.

V J. M. Pajk-ovi tiskarni v Mariboru

se dobé sledeče šolske tiskovine:

1. Šolski zapisniki (katalogi); cena 1 knjigi 60 kr.;
2. Razrednice, navadne in nove; poslednje posebno praktične; ž njimi si prihrani učitelj mnogo pisarije in mnogo papirja; cena 1 knjigi 60 kr.
3. Tednice, cena 1 knjigi 60 kr.
4. Šolska naznanila v novi lepi obliki s slovenskim in nemškim tekstom, cena knjigi 60 kr.
5. Opominovalni listi (za šolsko obiskovanje), cena knjigi (96 listkov) 50 kr.

Za lepopisje se priporočujejo:

1. Podkladki za lego, cena knjigi (96 listkov) 40 kr.
2. Podkladki za lego in verste pri slovenskem lepopisji; cena 40 kr.
- 3) Podkladki za lego in verste pri nemškem lepopisji; cena 40 kr.

Pri bukvozevu

3—6

Fr. Duboisu

v Ljutomeru (Luttenberg)

se dobivajo vse različne šolske priprave za slovenske in slovensko-nemške šole prav po nizki ceni, in sicer:

- 1) vse knjige iz c. kr. dunajske založbe;
- 2) šolske knjige naših domačih pisateljev: **Lapajnetova** „Geometrija“, „Kratek opis“ slovenskih pokrajin; po njem poslovenjeni: Mali prirodopis, Mala fizika, Pripovedi iz zgodovine Štajerske; **Praprotnikova**: Slov-nica, Spisje;
- 3) **Felkl-nove** in **Kopšičeve** risanke;
- 4) **Winikerjeve** pisanke, **Pokornijeve** pisanke s slovenskimi predpisi in drugi zvezki za lepopisje in spisje;
- 5) **Čisti in pikčasti** papir za risanje, **Fuchsove** predlage za risanje itd.

Naročila od drugod se po pošti hitro in po nizki ceni (kakor na prvem izviru) izveršujejo.